СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 170. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 25-го липня 1939. No. 170. Jersey City, N. J., Tuesday, July 25, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПОСАДНИКИ В ОБОРОНІ „ДОБЛЮ ПІ ЕЙ"

ВАШИНҐТОН. — Конференція посадників під головуванням нюйорського посадника Ля Ґвардії рішила, що федеральний уряд мусить краще заопікуватись „Доблю Пі Ей", бо інакше ціла та корисна інституція провалиться. А вислідом цього буде нужда серед багатьох людей. Посадники домагалися, щоб злагіднити загострення, впроваджені недавно конґресом до запомогової акції, а головно, щоб федеральний уряд не настоював на міста докладати від себе 25% до тих грошей, що їх дасть федеральний уряд. Посадники не протестували проти нововпроваджених 130 годин праці місячно.

РУЗВЕЛТ НА „МИЛІЙ РОЗМОВІ" З ФАРЛІЄМ.

ГАЙД ПАРК. — Головний почтмайстер, а також голова Демократичного Національного Комітету, Джеймс Фарлі, перед відїздом до Европи пішов попрощатися з президентом Рузвелтом, а при тій нагоді поговорити про політику. Знавці кажуть, що Фарлі перестерігав Рузвелта, щоб той не важився кандидувати втретє, бо буде мати малу піддержку з боку Демократичної Партії. Про те Фарлі переконавсь у часі своєї недавньої поїздки по стейтах.

УДЕРЖАННЯ МІСЬКОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ ЗРОСТАЄ.

НЮ ЙОРК. — На основі урядового обчислення адміністрація міста Ню Йорку зросла пересічно на кожного громадянина $10 річно. В 1936 році припадало пересічно на голову $75, а 1937 р. $85.

РУЗВЕЛТ ЗВІЛЬНИВ ДВОХ ЗАСУДЖЕНЦІВ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт на поручення департаменту справедливости увільнив двох вязнів з Атлянти, що сиділи там від 1937 р. за здогадний напад на банк. Щойно тепер два інші злочинці призналися, що це вони виконали цей напад, за який два попередні були засуджені.

ЛЯВІНА СХОПИЛА ГУРТ ЛЮДЕЙ.

ҐЕЙСІР (Вашинґтон). — Снігова лявіна, біля сто стіп ширини, в шаленій скорості, скочуючись удолину, захопила гурт осіб, зложений з 25 чоловіків і жінок. Лише деякі врятувались. Інших захопив сніг і або роздавив, або потягнув у високу пропасть, де правдоподібно вони згинули. Рятункові гурти вибрались у розшуки. Покищо витягнули два трупи. Гора, з якої скотилась лявіна, висока 10,000 стіп.

ДИВНА ПРИГОДА 80-ЛІТНЬОГО СТАРЦЯ.

НЮ ЙОРК. — 80-літній старець Генрі Адельський, що перебуває в захисті для старих у Бронксі, мав дивну пригоду, яка віщує йому ще довге життя: Якимсь чудом він випав з вікна кімнати, що знаходилась на пятім поверсі. Був би згинув на місці, якби був упав на землю. Та по дорозі він зачепився ногою за залізні штахетки, що були перед вікном, один поверх нижче. Там він висів, аж доки його здорового не витягли. Зранив собі лише трохи ногу.

ДИСПУТА ДОВКОЛА ОТЦЯ КАҐЛИНА.

ДІТРОЙТ. — У відповідь на закид Еліота Рузвелта, сина президента, що священик Каґлин з Дітройту ширить антисемітизм і через те йому треба заборонити через радіо говорити, виголосив минулої неділі через радіо д-р Едвард Карен, президент міжнародного товариства католицької правди, промову. Він закидав молодому Рузвелтові лицемірство й питався його: „Де був ваш і вашої родини голос, пане Рузвелт, коли червоні еспанські льоялісти мордували католиків, чоловіків, жінок і дітей, тисячами і десятками тисяч? Де був ваш і вашої родини голос, пане Рузвелт, коли червоний уряд диктатора Сталіна в Советах винищував бідних, безборонних селян України?" Карен закидав молодому Рузвелтові і його родині, що вони є односторонні, стають в обороні лише деяких покривджених людей, а інших забувають.

ПОСУХА В НЮ ДЖЕРЗІ РОБИТЬ ВЕЛИКІ ШКОДИ.

ДЖЕРЗІ СИТІ. — Посуха в стейті Ню Джерзі і сусідніх стейтах продовжається. Наслідки дуже погані. Трави подекуди цілком повисихали, а худоба, спрагнена води, дуріє і безконтрольно бігає по полях. У деяких околицях навіть фармерам загрожує брак води і вони копають в поспіху, днями і ночами, нові криниці.

ВІНЧАННЯ 105 ПАР ВІДРАЗУ.

МОНТРЕАЛ (Канада). — Заходами орґанізації католицьких робітників підготовлено в Монтреалі вінчання для 105 пар нараз. Вінчання переводив архиєпископ, а асистували йому кілька єпископів. Згадана орґанізація своїм коштом зготувала також приняття для 30 гостей кожної звінчаної пари, а опісля для новоженців постаралась про авта, якими вони переїздились по місті.

ЖИДИ ПІКЕТУЮТЬ АНҐЛІЙСЬКІ КОНСУЛЯТИ.

Жиди, в числі кількох соток, пікетували анґлійський консулят у Ню Йорку і Бостоні. Пікети зорґанізувала жидівська сіоністична орґанізація, як протест про спинення жидівської еміґрації до Палестини анґлійською владою.

ГОСТИНА ПРЕЗИДЕНТА ПАРАҐВАЮ В БРАЗИЛІЇ.

Дня 29. червня прибув до Ріо де Жанейро нововибраний през. Параґваю, ґенерал Естіґарібія. Параґвайському президентові, який був офіціяльним гостем бразилійського уряду, столиця влаштувала торжественне приняття.

Обговорюючи з журналістами світову політичну ситуацію, ґен. Естіґарібія сказав між ін. що є приклонником ясного порозуміння між урядами Америки, щоб назріваючий світовий конфлікт застав один американський фронт.

На безцеремонний запит представника одної французької аґенції, яке становище заняв би його уряд, коли би певні чужинецькі партії схотіли поширювати в його краю фашистівські доктрини, як це донедавна було в Арґентині, ґен. Естіґарібія, поминаючи самий запит, відповів кореспондентові: „Політика повинна бути гнучка. Це справа примінення. Що служить Росії, Японії або Франції, може бути непридатне для Параґваю. Все залежить від примінення. Кожний уряд старається жити по свойому, згідно з краєвими вимогами й можливостями свого народу".

Прощаючися з журналістами, президент Параґваю висловив своє захоплення велитенським поступом, що його осягнула Бразилія за час правління уряду Жетулія Варґаса.

По триденнім побуті в Ріо де Жанейро президент Естіґарібія відлетів у неділю літаком до Порто Алеґре, а звідтіля до столиці Ураґваю, Монтевідео.

БУРЯ У ГОРЛИЧЧИНІ.

13-го травня пополудні пройшла над північною частиною горлицького повіту буря з громами. Був і густий град. Утрати в засівах досягають аж до 30% сподіваних плодів.

ТРАҐІЧНА ЗАБАВА.

Зо Стокгольму повідомляють: Пять хлопців у віці 12—13 літ, демонструючи примітивну бомбу власної продукції, спричинили вибух. Всі тяжко ранені.

ДОВГА РУКА АНҐЛІЇ.

На домагання ґенерального штабу веде анґлійський уряд розмови з Афганістаном та Іраком з метою втягнути ті держави до „протиаґресивного фронту" й тим чином на випадок війни забезпечити собі спокій на кордонах Індії.

ДВАНАЦЯТЬ-ЛІТНІЙ ДУШЕГУБЕЦЬ.

У Філкові, долинського повіту, 12-літній Павло Дмитрук застрілив з „дубельтівки" Станислава Рубінського. В цій справі поліція веде слідство.

30 МІЛІОНІВ БРАЗИЛІЙЦІВ ХОДЯТЬ БЕЗ ВЗУТТЯ.

„Діяріо да Тарде" пише, що на 50 міліонів населення Бразилії 30 міліонів ходять без взуття. Є це — каже — наслідок низького заробітку робітничої верстви населення. Часопис взиває уряд, щоб постарався цьому нещастю зарадити.

МІЖНАРОДНІЙ ЗІЗД ЛЕТУНІВ БЕЗ МОТОРОВОГО ЛЕТУНСТВА У ЛЬВОВІ.

У Львові відбувся Міжнародній Зізд безмоторового летунства „Істус". Є і закордонні делеґати. 14-го травня пополудні зачалася наукова частина зізду, а також зачалися властиві змагання, в яких стартували мадярські, юґославські, литовські і польські летуни. Німці і італійці не прислали своїх представників.

ЗАЛІЗНИЧИЙ ЩУР У СПАЛЬНОМУ ПЕРЕДІЛІ.

Я. Ґольдмана, літ 61, нафтового промисловця у Львові, обікрав якись злодій у поїзді між Скажиськом і Перемишлем у хвилині, коли Ґольдман заснув у спальному ваґоні. Вкрали портфель з 300 зл. закордонний пашпорт і ріжні записки.

СВЯТОКРАДСТВО В ОТИНІЇ.

В Отинії був влом до римокат. костела. Вломники дісталися до захристії, виломивши двері, у захристії розбили залізну колодку на скарбонці, шукаючи грошей. Опісля перешукали ще і другу захристію. Та грошей не знайшли. Відійшли, нічого не забравши.

СТУДЕНТКА - КОМУНІСТКА.

Дисциплінарна комісія варшавського університету позбавила права до студій у всіх польських академічних школах студентку правничого виділу Песу Єщин за приналежність до комуністичного союзу молоді.

ПЛЯНТАЦІЇ РИЖУ В СОВЄТСЬКІЙ УКРАЇНІ.

В Советській Україні ведуть підготовні праці для плянтації рижу. В 1939-му році управа рижу, має заняти коло 20,000 гектарів у Дніпропетровській окрузі.

НОВИЙ СПОСІБ ПРОДУКЦІЇ ЗАЛІЗА.

На Криворіжжі приступили до масової продукції заліза, яке одержують безпосередньо з руди. Це т. зв. „губчасте залізо". Мають зорґанізувати цілий новий комбінат для продукції й перерібки того нового сирівцю.

ЛЮДИНА, ЯКА ПОЧУЛА НА ВЛАСНІЙ ШКІРІ СИЛУ ОРЛИНИХ КРИЛ.

На обійстя селянина Челковича в Руднику на Виленщині прилетів величезний орел, що намагався схопити порося. Челович кинувся відганяти орла, але він звалив його на землю двома помахами крил і сильно поранив. Колиб не син Челович, що вибіг з хати з вилами і прогнав орла, хто знає, чим скінчилась би була боротьба Челович з орлом у двійку.

НЕЗВИЧАЙНИЙ РЕКОРД НУРЦІВ.

Бриґада нурців, що останніми часами видобувала вантаж з таємничо - ушкодженого корабля „Челюскін" у Фінляндському заливі на висоті Таліна, працювала у 500-ній катастрофі советських кораблів.

ПРИКРИЙ СОН НА ЗАЛІЗНИЧОМУ ТОРІ.

Стрілковий станції Грубешів, Мазуркевич, не мав сили зайти по пяному до хати, тому ліг спати таки на дорозі, тобто на шинах залізничого насипу. Пробудження було страшне. Поїзд відтяв йому праву руку і відкинув сплячого з такою силою, що він смертельно потовчений на всьому тілі.

ВТЕЧА ЛЬВИЦІ З ЦИРКУ.

Протягом вистави „Лондон Ціркус" у Кашоейра (Бразилія) вискочила з клітки львиця і втекла. Перенята панікою публика почала тиснутись до виходу, підчас чого багато осіб покалічено. Переслідувана поліцією і цирковою службою, львиця вийшла на вулицю, перескочила через троє бавлячихся дітей і зникла. По довшім полюванні, підчас якого віддано до бестії кільканацять стрілів, вдалося врешті власникам цирку братам Робатіно небезпечного збігця зловити й осадити назад у клітці.

ФІЗИЧНА ВИТРЕВАЛІСТЬ.

Багато з нас думає, що бути президентом держави, королем, чи хочби міністром, це досить легка справа, одначе воно зовсім противно, бо до цього треба не тільки здібностей і освіти, але також фізичної витревалости.

Переведені в тій справі обчислення подають, приміром, що президент Франції п. М. Лебрун у часі своєї першої 7-літньої каденції виконав таке: переїхав в урядових справах 1,000,000 клм. дороги, підписав власноручно 200,000 ріжних документів, уділив 7,000 авдієнцій і брав участь у 350 святочних відкриттях. А князь Віндзор, коли був іще престолонаслідником, на однім принятті, улаштованім у його честь в Африці, мусів за один вечір подати руку 2,000 особам.

Діяльність таких державних мужів, як Гітлер чи Музоліні, ще значно більша, бо вони, як диктатори, виконують обовязки кількох міністрів, а з тим ріжні відкриття, промови та дипльоматичні поїздки, які в теперішній політиці є дуже актуальні.

УБИЛА СОКИРОЮ ДИТИНУ.

У Львові в домі при вул. Замарстинівській 116, хвора на умі 37-літня Л. Флісерова, жінка шевця, вдарила сокирою тричі в голову 2-літню Тоню Гальпернівну, доньку свойого сусіда. Перевезена до лічниці дитина померла. Убивницю арештували. Причиною цього неосудного вчинку було сусідське непорозуміння між убивницею і її сусідами, Гальпернами. Флісерова перебувала вже давніше у заведенні для хворих на умі на Кульпаркові.

НА ГУЦУЛЬЩИНІ ПІД МАДЯРАМИ НЕМА СПОКОЮ

БРАТИСЛАВА (Словаччина). — Юрій Тарковия у письмі до „Свободи" подає:

До українського табору в Братиславі прибувають постійно нові збігці з Карпатської України. Тими днями прибули збігці аж з Рахова і Ясіня. Вони розповідають, що на Гуцульщині неспокійно. Мадярська жандармерія далі переслідує свідоміших гуцулів. Між жандармами і цуґулами приходить часто до сутичок. В дорозі з Рахова до Богдану напали гуцули на 18 озброєних жандармів. Жандарми почали відстрілюватись, а вкінці втекли до Рахова, оставивши по дорозі 6 убитих жандармів. Тепер проголошено наново стан облоги. Та покищо нових арештів мадяри не переводять, бо мабуть бояться більших заворушень, знаючи, що населення має зброю, поховану в горах. Збігці заявляють, що населення ненавидить мадярських окупантів і готове до нової збройної боротьби з ними. Та інакше не може бути, бо люди були свідком страшних мадярських дикунств, яких мадяри допускались не тільки над українською інтеліґенцією, але й над селянами і робітниками.

Далі втікають.

З усіх закутин Карпатської України втікають переслідувані мадярами українські діячі й молодь. В Братиславі перебувають тимчасом у переходовім таборі, звідки відходять на роботи до Німеччини.

ПРОФ. ҐРАНОВСЬКИЙ І ІНЖ. КОСАР ВІДВІДАЛИ ЗАКАРПАТТЯ.

БРАТИСЛАВА. — Сюди прибули проф. Олек-Сандер Ґрановський, голова Орґанізації Державного Відродження України в Злучених Державах, і інж. Володимир Косар, голова Українського Національного Обєднання в Канаді. Обидва відвідали Карпатську Україну і табор для збігців з Карпатської України в Братиславі, де їх привитав командант табору, сотник Клименко.

НОВА ЗАКОВИНКА.

ЛОНДОН. — Анґлія має нову сензацію. Кажуть, що премієр міністрів Чеймберлин питатиме секретаря для заморської торговлі, Р. Гюдсона, про те, що він наговорив німецькому торговельному представникові Вольтатові у справі анґлійської позички для Німеччини. Гюдсон дав до пізнання, що він говорив з німецьким представником як „приватна людина". І приобіцяв, що колиб Гітлер не наставав на зворот кольоній і був готовий до мирних переговорів, то Німеччина дісталаб доступ до сирівців і заграничних ринків, а крім того ще й великі кредити збоку Анґлії й інших держав.

ГОЛОД НА СИРІВЦІ.

БЕРЛІН. — В Німеччині уже не криються з тим, що бракує сирівців і фахових робітників. Дуже відчувається брак заліза, але це головно тому, що Німеччина почала розбудову краю на небувалі досі розміри.

В ТИРОЛІ НЕЗАДОВОЛЕННЯ.

ЖЕНЕВА. — В провінції Больцано, в полудневім Тиролі, що є тепер під італійською владою, німці не хочуть повірити, щоб Гітлер змушував їх ставати італійськими патріотами. А є там яких 15,000 тирольців, бувших австрійських підданих, які досі не погодилися з італійським режімом і не признаються до італійського громадянства. Італії йде мабуть саме про те, щоб тих упертих виселити.

ЗАПЕВНЯЄ, ЩО БУДЕ БОРОТИСЯ ЗА ДАНЦІҐ

ВАРШАВА. — Польська преса приносить нові заяви високих військових осіб, у яких вони дають вираз тому, що армія буде боротися, якщо війна буде одинокою забезпекою перед німецьким імперіялізмом. Ті, що вміють читати серед рядків, зазначують, що і в тій заяві військових пробивається сумнів, чи прийде до війни через Данціґ. Виходилоб, що і ті кола переконані, що ця справа буде полагоджена „мирним шляхом".

ЗАПЕВНЯЄ, ЩО БУДЕ БОРОТИСЯ ЗА ДАНЦІҐ.

МОСКВА. — Совєти ведуть з одного боку переговори з Німеччиною в торговельних і кредитових справах, а з другого піддержують чехів у їхнім спротиві супроти Німеччини. Це останнє роблять при допомозі радія з радіових висилень у Києві й Тирасполі в Україні. Їхня пропаґанда не має нічого спільного з комунізмом. Навпаки, вона націоналістична. Звернена на те, щоб піддержувати у чехів їх національний патріотизм. І тому передають навіть при таких авдиціях і чеський національний гимн. Таке було наприклад передане у звязку з пошануванням памяти Івана Гуса.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ТРЕБА РОЗВАГИ В ЛЮДЕЙ І В НАС

(3) Ми свідками, як у цілому світі змагають люди до того, щоби погодитись. Тільки біда в тому, що ту „згоду” кожний по свому розуміє. От в Европі хотілиб держави жити в згоді, а так є, що один одному наступає на пяти. Згоди потребує також і український нарід, бо йому, як народові поневоленому, така згода є більше потрібна ніж народові, що є державним і вільним. І потрібна згода в українсько-американському житті, якщо те життя не має скоро завмерти. Все те речі відомі. Але також відоме є і те, що тяжко дійти до згоди не тільки між державами чи народами, але й у нутрі поодиноких держав чи народів. Ось тому ми є так часто свідками, як зїжджаються нераз на наради великі державні чи народні діячі, а з таких нарад, хоч вони і добре нераз підготовані, нічого не виходить. Буває, що нераз не подадуть до відома широкого загалу навіть кількох слів про таку невдатну нараду. Чому це так? Бо розумні люди, якщо дійсно хочуть щось осягнути, то знають, що в певних випадках треба поступати тактовно, чи, як то кажуть, дипльоматично. Краще мовчати, навіть колиб це було получене з особистою шкодою для поодиноких діячів, ніж допускати невідповідним і передчасним писанням чи говоренням до розбиття самої справи, до нанесення шкоди своїй державі, чи свому народові. Таке є з великими міжнародніми справами і таке саме є з малими, а навіть з такими, що відносяться до життя нашої іміґрації в Америці й нашої допомоги визвольним змаганням Рідного Краю. Бо й наші справи є дуже скомпліковані. В українській справі приходиться нам усюди бути, так би сказати, державою в державі. Доводиться часто вирішувати дуже важні справи в дуже складних обставинах. І тому саме наше життя вимагає особливо тактовного підходу, коли хочемо обеднувати себе в справах, що є життєві й надзвичайно складні.

Розуміння для такого ведення справи не було на нарадах чотирьох запомогових орґанізацій у Філядельфії 21. червня. Це правда, що представники У. Н. Союзу і „Свободи” заявили, що вони не погоджуються з тим, щоб оголосити, що „чотири головні запомогові орґанізації не погодились”. Але заявили це тому, що таке оголошення нічого не говорить, нічого не виясняє і нічому не помагає. Вони були за те, щоб трохи пождати і в першу чергу виявити в часописах добру волю до згоди негайним занеханням денунціяцій на український визвольний рух. Представники У. Н. Союзу і „Свободи” були за те, щоб не вносити в наш нарід зневіри непотрібним проголошуванням, що „мудрі голови” не могли порозумітись. А як уже проголошувати, казали вони, то проголосити точно протокол нарад, щоб загал міг зорієнтуватись у тому, як хто поводився і що говорив. Бо інакше буде потім кожний писати на свій лад, а це тільки поглибить заколот. Та „Народна Воля” і з тим не погодилась. Таким чином зявились потім у ній чотири статті, ще й з прилюдним визовом, щоб на них відповісти. Ось ту їхню базгранину ми змушені розбирати тому, бо ті, що це написали, у Філядельфії підкреслили, що вони є ще й урядниками Українського Робітничого Союзу та що У. Р. Союз і „Народна Воля” є одно і те саме.

Усі ті речі сумні. Та хай вони нікого з наших читачів не тривожать, бо в Америці таки буде між нами згода, якщо загал попре цілою силою справу якнайскорішої злуки всіх наших запомогових орґанізацій.

ПРО ОРІЄНТАЦІЇ

Назрівають нові переміни. Вони не можуть заставити й української іміґрації в такому положенні, щоб вона йшла наосліп. Ось тому треба вже тепер в пресі розважно підходити до того становища, в якому може опинитись українська іміґрація в Америці, якщо вибухнулаб війна. Треба собі ясно здавати справу, з ким нам по дорозі. І тому повинні ми обговорювати ту справу завчасу, спокійно й розважно. Вже те одно, що в грядучих подіях може Україна знайтися між сталінівською Росією і гітлерівською Німеччиною, вказує наглядно, яке важке є наше положення і яким складним є питання нашої орієнтації. В Америці є сильна віра в демократію. Це зрозуміле, бо демократії в Америці ніщо не загрожує. Але інакше в Европі з державами, яким грозить війна. От бачимо, що в Анґлії уряд заводить загальну військову службу. Цеж небувала річ, бо Анґлія ніколи такої примусової служби не знала. Її заведення являється обкроєнням демократичних свобід. Або справа з відбиранням громадянства уродженцям Великої Британії. Хто був би коли подумав, що про таку справу будуть говорити в Анґлії й пропонувати відбирати громадянство без судового переслухання і права відклику? А до цього тепер іде. Чи це не велике обмеження демократичних свобід? А берім Францію. Уряд Далядіє обмежує демократичний закон про 40 годин праці й видає ріжні розпорядження, навіть не питаючи про це парляменту. Чи це не диктатура? І колиб демократична Україна була мала таких автократів як Клемансо, а менше панькались тоді з демократичними свободами, то можливо булаб Україна сьогодні свобідна. Бо і демократ мусить визнати, що приходять моменти, коли з тої демократії треба резиґнувати для вищого добра. Щось подібне може статися з демократичним народом і тоді, коли йому доводиться шукати союзників у боротьбі за своє існування. Він може знайтись у такому положенні, що не зможе поперти такого фронту, що йому по душі, бо в ньому заважуть інтереси його смертельних ворогів. У такому тяжкому положенні може знайтися ввесь український нарід, а зокрема може знайтися українська іміґрація в Америці, колиб, наприклад, світова демократія заключила союз з СССР. Бо як можливо вимагати від українців, щоб вони попирали Сталіна як оборонця свободи і справедливости і тим скріпляли його силу, а з нею і большевицький деспотизм в Україні. Дехто скаже, що треба у таких випадках так поступати, щоб усюди мати своїхі приятелів.

Треба і в однім таборі і в другім мати своїх людей... І при тім може ще дехто покликатись на становище поляків підчас світової війни, коли то одні (Пілсудський і Начальний Нац. Комітет) стояли по стороні Німеччини (й Австрії), а другі (Дмовський, Падеревський) по стороні антанти... Так робили дійсно поляки. Але там великі шматки польської землі були і в однім таборі, і в другім. Ті, що йшли по стороні Австрії й Німеччини, могли казати, що йдуть визволяти конґресових поляків зпід російського ярма; тіж знову, що йшли по стороні антанти, чи навіть Росії, могли казати, що йдуть визволяти австрійських і німецьких поляків зпід тевтонського ярма... Чи така ситуація в українців?

Кого визволятимуть ті українці, які захочуть бути разом з большевицькою Росією?

Яким гаслом, яким кличем, якими цілями зможемо усправедливити перед нашими масами таку нашу позицію? Скажім, що гуманність, справедливість і т. п. є по стороні тих, з ким є Росія. Добре, але що нам з того?

Це питання — це ніяка ставка на Гітлера, навпаки, треба завжди памятати і про спільний фронт Москва—Берлін. Підкреслюємо це, щоб нас добре розуміли.

Завжди виразно здаваймо собі справу з того, в імя яких обіцянок маємо йти за якоюсь стороною. Бо чейже не підемо проливати кров за єдину і неподільну Росію, боронячи червоний царат!

Завжди памятаймо про те, чого вимагає інтерес української нації. І з точки цього інтересу ставмо вимоги до тих, з ким хочемо йти.

Великий Гетьман, що мав „горливое о отчизні староніє“

(В 230 РІЧНИЦЮ ПОЛТАВСЬКОГО БОЮ — ІСТОРИЧНІ ПАРАЛЄЛІ).

„...Даремне ваша милость і неуважне поносиш безчесними словами і мертвії в гробіх кости турбуєш небіжчика славною памяти гетьмана Мазепи, називаючи його прелестним, проклятим і богоотступним зрадником; а щож то єсть у вашей милости прелесть і зрада, ежели хто іміет горливое о отчизні староніє”...

(З листа запорожців до гетьмана Івана Скоропадського 2. VI. 1710 р.).

Коли цар Петро І. довідався про „зраду” гетьмана Мазепи, він із своїми ґенералами вчинив в Україні таку жорстоку „пацифікацію”, якої вона досі ніколи ще не зазнала навіть від татар. Москалі так лютували, „що і в поганстві за древніх мучителів не поводилося”, як писав до І. Скоропадського кошовий Стефаненко. В самій гетьманській столиці Батурині по свідоцтву „Фрікселя:

„Всіх городян без розбору полу чи віку перерізано... Меншиков велів привязувати до дощок трупи козацьких старшин і пустити по ріці Сеймі”. Ціла Україна вкрилася пожарищами, ріки спливали кровю.

В Глухові, по виборі гетьманом з наказу царя покірливого й плохого Івана Скоропадського, київський митрополит Йоасаф Кроковський — один із багатьох українських яничарів — учинив цілий обряд анатемізування гетьмана Мазепи, відданого ктитора і благодітеля православних церков та оборонця православної віри. Одночасно ж сам цар, що по дорозі, де проходив, лишав зруйновані міста і спалені церкви, писав у своїх листах „до народу малоросійського”:

„Сей же підступний неприятель наш Мазепа хоче у тих своїх хитрих письмах вмовити народові малоросійському, будьтоби його преріжні права і вольності од Нас, Великого Государя, ущерблені... і то може кожний розумний признати, що це найявніша брехня і тільки щоб викликати обурення та ворожі наклепи”...

А про шведського короля в тім же листі (з 9. XI. 1708 р.) цар так пише:

„...король хоче, увійшовши на заклик зрадника („ізменніка”) Мазепи в Малоросійський край, його завоювати і потім цю землю тяжкими податками, налогами і поневоленням людей навіть до конечного знищення привести..., а зрадника Мазепу в Україні самовласним князем над вами учинити і вас од віри православної і церков християнських одділити, обертаючи їх в кірхи свої лютерські й уніятські”... і т. д.

Цар знав, що він уживає найгіршої брехні, наклепу і демаґоґії — знав і люди те бачили, що всі свої злочини він звертає на вненавидженого противника, одначе свідомо, в цілях „аґітаційних” уживав тої брехні, а коли хто не хотів їй вірити, то його чекали такі кари, „що і в поганстві за древніх мучителів не поводилося”. Такі традиції щодо „народу Малоросійскаго” установив великий московський цар і просвітитель, що „прорубав вікно в Европу” зо своєї дикої й азійської Московщини.

Та згодом оті традиції стали набирати лагідніших форм. Дальші російські самодержці, тримаючи нещасний український народ у міцних шорах, бодай не змушували його кадити перед собою безперервні вдячні фіміями за їх, самодержців, великія і багатия милости. Так, наприклад, коли прийшла 200 річниця славної Петрової вікторії, що її переможці бучно відсвяткували в Полтаві, Києві й по найбільших містах „Єдиної Росії”, українці мали право бодай мовчати, а чільний український публіцист Сергій Єфремов міг те право прилюдно проголосити:

„За наших часів часто доводиться удаватися під захист того єдиного справді непорушного права нашого — права чесно мовчати, яке лишається кожному, хто не може того, що повинен, говорити”...

Наслідники Петра І. не боялися тієї „чесної мовчанки”; вони надіялися — мали певність, що „разгром шведов” був і „разгромом украінскаво сепаратизма”, мовляв: „под Полтавой вопрос рєшон самой історієй, т. є. рєшон безповоротно і что би ні ґаварілі мазепінци, украінци нє пайдут за німі”.

Так бодай висловлювався в ювілейні дні 1909 р. речник „всєрусской ідеї — ренеґат Савенко у своїм орґані „Кієвлянин”.

Та благочестивиє царі разом із своїми посіпаками з „презрєнних малоронін” грубо завелись у своїх надіях: рівно через вісім літ, у той сам день Св. Самсонія Року Божого 1918, в толиці Держави Української, під брамами Святої Софії, кількадесятьтисячна маса свідомих українських громадян складала свої гарячі молитви за „приснопамятного раба Божого Гетьмана Івана” — того самого, якого двісті літ проклинало російське духовенство за те, що він „мав горливоє о отчизні староніє”...

Отже виявилося, що „вопрос” зовсім не так „безповоротно рєшон”, як то здавалося гробокопателям народу українського!

„Перерішати” його взялися знову від початку нові самодержці „всея Росії” — на цей раз самодержці „волею народа”. Але методи в них лишилися тіж самі, вони перебрали спадщину „Вєлікаво Петра” разом із його системою, яку вони хіба що подбали удосконалити.

„Лож — то є один із могутніх засобів у боротьбі пролєтаріяту за владу” — сказав ґеніяльний Ленін. Не менш по свойому ґеніяльний його наслідник, сучасний „батько народів”, не тільки користається брехнею, як і Петро у свій час це робив, але й цілком перебрав собі його систему правління „народом малоросійським”, аж до нищення церков, поголовного мордування і канальських робіт та переселення з рідної землі козацьких нащадків включно.

І сьогодні, коли Петрові традиції стали знов офіціяльними й обовязковими для держави царів — сьогодні в Україні знов проклинатимуть „зрадника” Мазепу і славитимуть „щасливе і веселе життя в Україні”, бож і сьогодні, як двісті трицять літ тому, офіціяльно з трону проголошено:

„Ні которий народ под солнцем такими свободами і привилеями і легкостю похвалитися не может, как по Нашей, Царскаво Величества, мілості — Малоросійскій... ібо милостиво їх призираєм, с Своїмі войскі і іждивенії Малоросійський край... от бусурменскаво і єритеческаво наступленія обороняєм”...

Сьогодні, як і тоді, українцям відібрано право чесно мовчати — з кадильниць вільних і невільних посіпак мусить куритися кадило во славу переможцям над „малоросійською зрадою”. Але й сьогодні ще міцніше, як у 1918 році, в серцях многоміліонових громадян Землі Української живе надія й віра в те, що „вопрос рєшон безповоротно” і „самой історієй” — тільки не в той бік, як думали й думають ріжні малоросіяни та їх пани — що вже недалекий той час, коли під брамою Св. Софії знову залунають слова побожної і вдячної молитви за Бл. Памяти Гетьмана, що „мав горливоє о отчизні староніє”... — („Новий Час”).

Юозас Ґрушас.

З ЛИТОВСЬКОГО ПИСЬМЕНСТВА

(3)

МАНДРІВКА З ПЕРЕШКОДАМИ

— Без паради не обійдеться, кумо. Не так то вже і дорого... Такому господареві... — поставна жінка кричала на всю хату.

Хорий чув це найвиразніше. Вся його неміч пропала нараз як камфора. Обернувся лицем до стіни. За хвилину пошкробався в голову, обернувся на другий бік. Вкінці, щоб зробити ще більше враження скинув ковдру на землю. Відразу якось оживився й набрав сил. Хотів уже навіть вилазити з ліжка, та голосільниці не дали. Поклали його насилу та прикрили дбайливо.

— Маячить бідачисько, догоряє.

— Тяжко конає...

— Дай йому Боже щасливо вмерти.

Того було вже забагато. Хорий затиснув пястука, щоб ударити по голові першу-ліпшу, що йому бажає щастя в таку хвилину. Про смерть старий і думати не хоче.

Ввесь час, як жінка говорила, що йому нічого не є, що вмовив лише в себе, нібито смерть приходить уже до нього, старий увесь час стояв при свому, все повторяв, що вже вмирає, нині-завтра. А тепер, коли йому бажають щасливої смерти — збунтувався, не хоче йти на той світ.

Нараз у хату ввійшла гузарбака, Шимкусова. Хіхто її не кликав.

— А ви чого тут зібралися? — крикнула до голосільниць і не ждучи відповіди, сказала до хорого:

— Гони геть ті баби! Не вмреш. Ще нераз посперечаємося на межі. Диви, ось виломили ворота на вигоні. Люди бродять по полі, ще витоптають моє жито.

Очі старого заіскрилися. Баби кричали обурені:

— А диви! Знайшлася... заколот робити при вмираючому. Помоглаб радше намовляти його вмирати, коли вже така добра...

— Кажу тобі, гони ті баби на сто вітрів із хати, а сам іди ворота направляти.

Сказала і вийшла всміхаючись, а баби проводили її лиховісним зором. Такої перешкоди не сподівалися, хоч кожна з них мала довголітню практику.

Тимчасом хорий осмілів, почув, що зовсім не є так зле. Навіть уста міг уже відчинити.

— А ви чого тут?... А не підете собі геть!... Гм...

Яка невдяка! Мало очей не видре. Баби дуже образилися. Жінка також запримітила, що тут чуда діються. Недавно ще конав, а ось уже виганяє свої добродійки. Коли будуть потрібні, то і з пирогами не припросиш. От старий. Вкінці спитала його ласкаво:

— Можеб ти зїв щось?

— Коли даси...

Пішла до кухні та принесла смачного борщу, підбіленого сметаною. Хорий сів і взявся їсти. Апетит мав зовсім добрий. Коли баби побачили це, одна за одною стали виходити. Хорий зїв цілу миску та обтер вуси.

— Може ще? — спитала жінка і стала гладити його сиве волосся.

— Коли даси...

Принесла знову повну миску борщу, ще краще приправленого. Не вспіла хорому подати миски, як у хату впала задихана дівчина з криком.

— Парник горить! Валенісиха миттю припала до вікна та побачила клуби синього диму, що добувався з крівлі парника.

— Ой, Боженьку! Схопила якстій кожух і вибігла та стала відказувати на парубка, того нездару, що робив пиво і при цьому спричинив вогонь.

У селі зчинився крик. Збіглися сусіди, кричали, накликували, дзвонили ведрами, а будинок тріщав, наче бензиною облитий. Як запалилася соломяна стріха, нічого не вдієш. Мусіли пильнувати, щоб вогонь не перекинувся на сусідні будинки. Та вітер віяв якось так, що для інших будинків не було небезпеки.

— Хто підпалив?

Люди оглянулися. А тут уже і хорий зявився. Наївся, взяв палицю і притюпав. Тепер то вже зовсім добре увихався, викрикав, притакував і сам хапав за ведро.

Та — щож це?! Побачив щось дивне: крівля будинку вже згоріла, а на стриху гарно горіла собі труна. Справжня труна, призначена для нього. Господареві останній камінь упав із грудей. Лице його розяснилося усмішкою. Алеж бо то нині щастить йому! Легко штовхнув сусіда в бік, що стояв коло нього і показав:

— Горить...

(Кінець).

Нема „інтриґи“ і нема пляну

(Кореспонденція „Діла” з Праги).

Не зважаючи на берестейський мир та численну українську політичну еміґрацію з її звязками, українці, як край і нарід, мають у Німеччині дуже мало щирих, відданих приятелів. Щоб не казали лихі язики про український рух як про „німецьку інртиґу”, цей рух знаходить серед широкого німецького загалу не тільки мало симпатії, але й мало зрозуміння. Німці, які в 1918 р. були в Україні, тужать і вічно тужитимуть за країною, що тече молоком і медом, але звідси до зрозуміння політичних і національних конечностей самих українців — ще дуже далеко. Нині, правда, ні один німецький публіцист уже не напише, що „українське питання складається з перекладу святого Письма українською мовою та з передових статтей Павла Рорбаха”, як це писалось підчас світової війни. Але переконаних оборонців і побірників українська справа має ще й нині серед німців дуже мало.

Тим більше треба цінити витревалість поодиноких німців, що свого часу „закохались” в Україні і на ціле життя залишились вірними цій своїй молодечій любові. Одним із таких відданих приятелів України є д-р Аксель Шмідт, видавець німецького часопису „Die Ukraine” душа німецько-українського товариства в Берліні та бойовий товариш найбільшого німецького „українофіла” Павла Рорбаха. Вже скоро три десятиліття він стоїть

на бойовій стійці, без огляду на те, чи на українське питання є в Німеччині „конюнктура", чи ні. Тепер він увінчав свій світогляд книгою, яка напевне займе видатне місце в чужинецькій літературі про „землю будучности"*).

Вже назверх книга робить прегарне враження. Обгортка має за тло українську вишивку й мапу України, а на цім тлі релєфно виступає український герб. Добре, хоч трохи односторонньо дібрані ілюстрації знайомлять читача з українським краєвидом, народніми типами й національними героями. Одна з мап показує етнографічне розселення українського народу за найновішими даними та корисно відріжняється від фантастичних мап, яких останніми часами так багато розплодилось.

Текст охоплює минуле, сьогочасне й майбутнє українського народу. На 200 сторінках тяжко було дати вичерпний образ політичного, культурного й господарського життя України колись і нині, до того ще в складі ріжних держав із ріжною структурою. Проте читач не знаходить важніших прогалин, а в деяких розділах подивляє докладність, з якою автор поринув у свій предмет.

Та хоч німецька література про Україну далеко бідніша, ніж вона могла і повинна би бути, то вже інформаційних німецьких книжок про Україну є чимало, і не в цім значіння книжки Акселя Шмідта. Її значіння в **політичних** висновках автора, в гірких правдах, які він каже своїм землякам, у добрих порадах, які він їм дає. Він не криється зо своїм переконанням, що німці досі робили лише **помилки** в своїй українській політиці, що завсіди, коли німці **мали** вибирати між орієнтацією на прометеїзм та орієнтацію на котрунебудь іншу силу — вони орієнтувались на ту іншу, Україні **ворожу** силу. Він це каже ясно й отверто, потверджує це низкою безперечних фактів і перестерігає німців перед повторенням таких помилок. Він не ставить крапки над і, але його антиросійська концепція настільки переконлива, що остаточні висновки виплавають із неї самі собою.

У цім значіння книги для німців і для майбутнього формування німецько-українських відносин. Але автор прислужився українській справі ще під іншим оглядом. Своєю книгою, головно її політичними висновками, він раз-назавжди **спростував легенду про український рух як „німецьку інтригу"**. Колиб ця легенда була правдива, то автор не мав би підстави так гірко (і так справедливо) дорікати своїм землякам за їх помилки в українській політиці. Бо коли німці що роблять, то роблять докладно й систематично. У тім-то й річ, що **ніякої німецької інтриги й ніякого німецького пляну щодо України нема**, а є лише „політика нагод", і то політика досить неясна, непослідовна й непродумана. Що ми й без того знали. І що світ може тепер пізнати з книги Акселя Шмідта.

Сіромаха.

*) Axel Schmidt: Ukraine, Land der Zukunft, Berlin 1939. Verlag Reimar Hobibng. 8°, 206 сторін із 15 табл. та 2 мапами.

ЗВІТ

Д. ГАЛИЧИНА, ГОЛОВИ УКРАЇНСЬКОГО АМЕРИКАНСЬКОГО ВИСТАВОВОГО ТОВАРИСТВА, ЗЛОЖЕНИЙ НА ЗБОРАХ ЦЬОГО ТОВАРИСТВА, ЩО ВІДБУЛИСЯ 20. ЛИПНЯ 1939 Р.

Український День на Світовій Виставі.

Українсько - Американське Виставове Товариство, створене з представників ріжних національних організацій, почало свою діяльність у березні 1938 р. Завданням цього Виставового Товариства було підготовити участь української імміграції в Світовій Виставі в Ню Йорку в 1939 р. Ця участь мала бути підготовлена відповідно до засобів, відповідно до тих зібраних жертв, якими Товариство буде розпоряджати.

Виставове Товариство розпоряджало сумою $5,543.68, бо стільки зложено на нашу участь у Світовій Виставі. Хто ці гроші зложив і на що вони були видані, то про це здасть звіт касієр Виставового Товариства. Я тільки зазначу, що та незначна квота, зложена на цілі нашої участи в Світовій Виставі, доконала великого діла та сповнила вповні своє завдання. Тим великим ділом була величава культурна маніфестація української імміграції на Світовій Виставі в день 18. червня 1939 р., така маніфестація, на яку наша імміграція ще досі ніколи не могла спромогтись. Це був дійсний Український День на Світовій Виставі. У кожнім павільоні, у кожнім виставовім будинку та взагалі на кожнім місці великої виставової площі можна було почути українську мову та бачити гуртки молодих хлопців і дівчат у українських строях. І не диво. Бо американська Україна вислала на Український День коло 60,000 учасників, а тільки для самого виведення програми стануло 1,000 молодих хлопців і дівчат, що брали участь у хорі чи танцях. Програма Українського Дня, що складалася з хору під проводом нашого славного диригента, проф. О. Кошиця, сольоспіву п. М. Голинського, найбільшого українського оперового співака, виступу дуже талановитої 10-літньої скрипачки Донни Гресько та народніх танців, пройшла з великим успіхом. За цей успіх належиться найбільше признання тій родженій тут молоді, яка брала участь у програмі, а також тим усім тисячам молоді, які прибули на Український День і перший раз в історії української імміграції зібралися так численно і взяли таку громадну участь, якої вони не брали досі в ніякій українській маніфестації.

Як ставився У. Р. Союз і „Народна Воля" до спільної акції запомогових організацій у справі Українського Дня.

Я тут згадав у кількох словах про самий Український День на Світовій Виставі, а тепер вернусь іще до того, в який спосіб підготовлено цей День, та які труднощі треба було побороти, заки українська імміграція могла виступити на Світовій Виставі. А труднощів і перешкод було багато й були вони ріжні. Одні походили від наших ворогів, а другі таки від наших власних людей, деяких організацій та часописів.

Відомим є уже факт, що заки створено Виставове Товариство, то над справою нашої участи в Світовій Виставі нараджувались представники чотирьох українських запомогових організацій. Та з тих нарад не винесено ніякого пляну щодо спільної акції запомогових організацій в справі підготування нашої участи в Світовій Виставі. Пропозиція представників У. Н. Союзу щодо такої спільної акції не прийнялась головно через спротив представників Українського Робітничого Союзу і „Народньої Волі", які відразу заявили, що У. Р. Союз не може дати нічого на нашу участь у Світовій Виставі та що запомогові організації повинні взагалі стояти збоку від справи відтворення якогось спільного тіла, для ведення спільної акції в тій справі, бо, мовляв, українська імміграція, побачивши, що запомогові організації займаються підготуванням нашої участи в Світовій Виставі, не зложить тоді ніяких, або дуже малі жертви, бо буде думати, що запомогові організації самі зложать потрібні фонди.

Одинокий висід з двох зборів представників чотирьох запомогових організацій був той, що вони видали спільний заклик до місцевих нюйорських і околичних товариств, запрошуючи їх вислати своїх делегатів на наради в Ню Йорку.

На тих нарадах створено Виставове Товариство, до якого ввійшли 42 представники ріжних організацій. Це Товариство в своїй цілорічній праці дістало в першій мірі велику підтримку від „Свободи", в якій було поміщених багато статтей, відозв та закликів у справі складання жертв та взагалі в справі підготови нашої участи в Світовій Виставі.

Опісля Виставове Товариство діставало також піддержку від „Америки" і „Народнього Слова", які поміщували заклики та відозви. Тільки „Народна Воля", орган У. Р. Союзу, до якої були висилані також усі заклики та відозви, не містила їх. Правда, один раз і „Народна Воля" була помістила протокол з нарад Виставового Товариства, та це було доміщено тільки для кпин і критики.

Як причину такого поступовання подавала „Народна Воля" те, що, мовляв, представники У. Р. Союзу і „Народньої Волі" були цілий час за те, щоб Виставове Товариство складалося тільки з представників місцевих нюйорських і околичних організацій. А тут до Виставового Товариства ввійшли представники трьох запомогових організацій. Значить, знехтовано волю У. Р. Союзу. Треба було держатись осторонь від Виставового Товариства так, як бажали собі представники У. Р. Союзу. Очевидно, до Виставового Товариства міг належати також і представник У. Р. Союзу. Для У. Р. Союзу, і то на просьбу його представника, держано довший час навіть місце заступника голови Виставового Товариства. Та вкінці У. Р. Союз таки не післав свого представника до Виставового Товариства.

Які бідненькі й короткозорі були аргументи представника У. Р. Союзу, щоб до Виставового Товариства не входили представники запомогових організацій, то це показалося найкраще тоді, коли Виставовому Товариству прийшлось опісля поборювати ті труднощі, які йому ставлено для відбуття Українського Дня на Світовій Виставі. Бо коли ми вкінці поборoли труднощі і дістали цей наш День, то у виеднанні того Дня заважило саме найбільше те, що Виконний Уряд Виставового Товариства спочивав у руках представників запомогових організацій. Бо, як заявив мені і секретарові Товариства на одній конференції представник заряду Світової Вистави, то заряд Світової Вистави кермувався у першій мірі таки бизнесовою стороною кожного підприємства. Тому він мусить мати заздалегідь запевнення, що підприняте діло буде успішне. „Нас не цікавить самий склад вашого Виставового Товариства як такого, але за те для нас є важно знати, які організації заступають ті люди, які є тепер у Виставовім Товаристві", говорив цей представник. Ясним є, що заряді Світової Вистави йшло про те, чи ми можемо дати належну запоруку за виведення відповідної програми та за те, скільки українців ми можемо дістати на наш День.

Роля гетьманського часопису „Наш Стяг".

Крім „Народної Волі", від якої, як уже було згадано, Виставове Товариство не мало ніякої кооперації і піддержки, знайшлася ще одна українська газета, яка не тільки що не помагала, але ще й шкодила. І то шкодила в злочинний і нечесний спосіб, стараючись викликати серед громадянства недовір'я до заряду, закидаючи йому навіть такі речі, як спроневірення грошей, зложених на нашу участь у Світовій Виставі. Писала та газетка, що десь поділися якихось $400, які мали бути зужиті на видання брошури у звязку з Українським Днем, а тепер ані брошури ані грошей нема. Цей часопис, що таке писав, це, як можна догадатись, гетьманський „Наш Стяг". Кажу, як можна догадатись, бо саме цей часопис уже довший час виписує в подібний спосіб про кожну справу, що не звязана з гетьманством.

Крім часописів були ще й поодинокі особи, які старались утруднювати, а то й шкодити праці Виставового Товариства. От, наприклад, кілька днів уже перед Українським Днем двоє молодих людей, певні визнанці соціялізму спід фірми „Народної Волі", заходили до заряду Світової Вистави і ставили там такі запити: У який спосіб Українське Виставове Товариство могло дістати дозвіл на відбуття Українського Дня, коли американський нюйорський часопис „Міррор" не міг добитися дозволення, щоб на його Дні виступали українці? Коли заряд Світової Вистави відмовив газеті „Міррор" дозвіл на виступ української групи на підставі свого контракту з Совєтами, а тепер українське Виставове Товариство дістало дозвіл на такий самий виступ, то чи цей контракт між Совєтами і зарядом Світової Вистави вже змінений, чи взагалі далі не існує? Чи заряд Світової Вистави знає, скільки грошей зібрало українське Виставове Товариство? Чи українське Виставове Товариство здає зарядові Світової Вистави звіт із зібраних жертв?

Як заявив нам зараз на другий день по тім представник заряду Світової Вистави, то для нього було дуже дивно, щоб того роду запити могли були вийти з уст наших людей. Тому він питався нас, чи це є ваші вороги.

Властиві перешкоди в улаштуванні Українського Дня.

Тепер приходжу до властивих перешкод, які наше Товариство мусіло поборювати, щоб видістати Український День. Бо те, що, як і чи писала „Народна Воля" або „Наш Стяг" у тій справі, не мало ніякого значіння чи впливу на підготову працю, на жертвенність чи на успіх самого Дня. Бо українська імміграція зложила свої жертви, які були потрібні для приготування нашої участи у Світовій Виставі, а також узяла участь десятками тисяч в Українськім Дні. Отже зроблено те, що було плановано, та осягнено якнайкращі успіхи. Тому, коли я згадав тут про ту ролю, яку грала „Народна Воля" чи „Наш Стяг", то зробив я це тільки на те, щоб деякі факти були зареєстровані.

Отже властиві перешкоди, які треба було поборювати, походили від кого іншого. Походили вони від найбільшого ворога українського народу, від комуністичної Росії. Кривава рука Сталіна, яка вже вимордувала міліони українського люду на його українських землях, хотіла досягнути також і української імміграції в Америці. Хотіла досягнути української молоді, родженої й вихованої тут в Америці. Хотіла замкнути уста тої молоді, щоб вона не могла виступити на Світовій Виставі зо здобутками своєї культури.

Згідно з умовою, стверджею трьома листами від заряду Світової Вистави, відділу „Спешел Івент", до українського Виставового Товариства, нам було запевнено Український День на Світовій Виставі на 18. червня 1939 р. Це запевнення ми дістали ще в другій половині минулого року. І все було в порядку аж до початку квітня 1939 року. Тоді то наше Виставове Товариство дістало листа, що Український День не може відбутися. Хоч у листі не було подано причини відмови, то вже кілька днів пізніше по отриманні згаданого листа наше Товариство мало докладні відомості про причину. На спільній конференції голови, касієра й адвоката Виставового Товариства з представниками заряду Світової Вистави було нам сказано, що високий комісар Совєтського павільону запротестував проти виступу українців на Світовій Виставі, а свій протест він опирає на умовах контракту, підписаного Совєтами з зарядом Світової Вистави, які то умови постановляють, що Совєти мають заступати на Виставі ті всі народи, які належать до Союзу Совєтських Республик.

Наша відповідь була, що українці, які мають брати участь у програмі Українського Дня, не мають нічого спільного з Совєтами, бо це американські громадяни, роджена тут молодь буде виступати на Українськім Дні. Представники заряду Світової Вистави признавали слушність нашим аргументам, та одначе заявили, що вони мають звязані руки і не можуть нічого зробити. У тому самому часі Совєти розвели щораз то нові причини та вживали всіх можливих заходів, щоб таки не допустити до нашого виступу.

Акція Виставового Товариства успішна.

Та і наше Виставове Товариство не спало. Ми вживали також ріжних заходів і ріжних впливів. Була ця справа також предложена відповідним чинникам у Вашингтоні. Це тягнулось так цілі два місяці. І за тих два місяці не було одного такого дня, щоб ми лишили ту справу нечинною. Я, касієр і адвокат комітету відбули тільки з представниками заряду Світової Вистави 14 нарад. Та вже найбільше старань і часу докладав п. Пізнак, адвокат Виставового Товариства, який впродовж того часу, як та справа рішалася, був майже кожного дня на Виставі, відбуваючи там нарадй чи вичікуючи на ріжних урядників, з якими мав відбувати конференції. Вкінці нам удалося видістати дозвіл на нашу участь у Світовій Виставі. Т. о. коли ми навіть дістали вже дозвіл, то ще й тоді не було кінця протестам зо сторони Совєтів. Ті протести довели до того, що нам не дозволено промовити й слова в нашої програмі в день 18. червня. Ніякий член нашого комітету не міг навіть передати привіту зібраній публіці. Ця заборона відносилась однаково до української й англійської мови. Коли ми протестували проти такого поступовання, то один з урядників заряду Світової Вистави заявив, що заряд Вистави мусить так поступати на виразне домагання Департаменту Стейту з Вашингтону, в якім совєтський уряд заложив через свого амбасадора офіційний протест проти виступу українців на Світовій Виставі. Тому, як заявив цей урядник, справа вашого Українського Дня на Світовій Виставі не є звичайною справою. Вона стала "AN INTERNATIONAL AFFAIR".

Тому, що ця заборона слова промов наступила три дні перед Українським Днем, то наше Виставове Товариство не мало вже часу робити відповідні старання у тому напрямі, щоб добитися знесення цеї заборони. Тимбільше, що треба було мати на увазі головну ціль, а саме, наш виступ на Світовій Виставі. Маючи це на увазі, наше Виставове Товариство мусіло приняти і згодитись на такі уступки, яких серед інших обставин ми нікол булиб не зробили. От, наприклад, ми мусіли згодитися залишити видання окремої памяткової книжки, для якої вже були навіть вироблені чудові окладинки, що на них був напис "UKRAINIAN DAY", та було видрукуваних 5,000 окладинок і 53 книжок-взірців.

Заряд Світової Вистави так дуже побоювався, щоб ми часом не згадали в тій книжці про злочини, які поповнюють Совєти на українському народі, та видавши книгу, не роздавали її між людей у часі нашого виступу на Світовій Виставі, хоч очевидно матеріял, що мав бути поміщений у тій книжці, мав на цілі тільки пропаганду наших культурних надбань.

Крім того був протест зо сторони Совєтів навіть проти змісту пісень, які були відспівані на Українськім Дні. Та в тім випадку нам удалось відбити успішно цей протест.

Я згадав тільки в коротких словах ті труднощі, які наше Виставове Товариство мусіло поборювати. Не буду тут описувати в подробицях та передавати перебігу ріжних конференцій з зарядом Світової Вистави, чи з ріжними іншими чинниками, бо це забрало би занадто місця і часу. Це треба би передавати звіт з двох місяців постійної праці і старань.

Говорячи про ті довгі старання, згадаю тут іще про одну комічну історію. Комічна вона тим, що знайшовся один наш чоловік, який повірив у те, що він написанням одного листа до голови заряду Світової Вистави причинився до виєднання Українського Дня на Світовій Виставі. А щоби переконати інших людей про магічну силу свого листа, то в тій цілі роздавано навіть летючки між нашими людьми на Українським Дні на Світовій Виставі.

Я думаю, що ніхто з нас не може мати нічого проти того, щоб дати людині признання за якусь роботу. Але інакше мається справа, коли хтось голоситься до такого признання, яке належиться зовсім комусь іншому. А так було в цім випадку.

Закінчуючи звіт про діяльність Українського Виставового Товариства, я в імені цього Товариства складаю щиру подяку тим усім організаціям та поодиноким громадянам, які зложили жертви та в той спосіб уможливили підготування участи української імміграції у Світовій Виставі в Ню Йорку в день 18. червня 1939 р. Окрема подяка належиться ще Комітетові Молоді, який був створився у Ню Йорку спеціяльно для праці в цілі роздобуття фондів на нашу участь у Світовій Виставі.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ЕДГАР РАЙС БОРОВС
автор романів про Тарзана

ПИТАННЯ І ВІДПОВІДІ

Питання: Я приїхав до Злучених Держав 1908 року і жив тут постійно аж до 1920 року. 1920 року я виїхав до краю, але 1923 року знову вернувся до Америки. Цим разом я приїхав сюди нелеґально, через Канаду. Будучи в Америці попередньо, ще 1910 року я вибрав перші паери, але про громадянство не старався. Чи можу я тепер стати громадянином Злучених Держав?

Відповідь: Ні. Тому, що Ви 1923 року вернулись до Злучених Держав нелеґально, Ви не можете набути тутешнє громадянство. Ті літа, які Ви прожили тут попередньо, зовсім не рахуються. Тому, що Ви приїхали сюди нелеґально перед 1 липня 1924 року, не підлягаєте депортації, але громадянином стати не можете. Можливо, що теперішній конґрес ухвалить такий закон, на основі якого всі, що приїхали сюди нелеґально перед 1 липня 1924 року, будуть мати право залеґалізувати свій побут і дістати громадянство Злучених Держав. Доки це станеться, Ви в справі американського громадянства нічого позитивного зробити не можете, хіба що хочете виїхати за границю і там старатися дістати візу на законний вїзд.

Питання: Чи матроз, який 1926 року втік з корабля й перебуває у Злучених Державах, підлягає депортації, чи ні? Чи це правда, що 1917 року було ухвалене таке іміґраційне право, що як матроз втече з корабля і перебуде в Америці три роки, то опісля вже може тут правно жити?

Відповідь: На основі рішення Департаменту Праці, підержаного федеральними судами, матрози, які втекли з кораблів після 30-го червня 1924 року, підлягають депортації таксамо, як інші чужинці, що нелеґально приїхали до Злучених Держав після тої дати.

Питання: Я приїхав до Злучених Держав леґально ще 1909 року, на пашпорт свого приятеля, але зараз по вступі на американську землю я вживав і далі вживаю свого власного імени і назвища. Чи міг би я стати американським громадянином?

Відповідь: Ваша справа представляється так: Тому, що Ви приїхали сюди не під своїм власним іменем, Ваш побут в Америці, за іміґраційним законом, уважається нелеґальним. Одначе тому, що Ви приїхали тут іще перед 1 липня 1924 року, Ви не підлягаєте депортації. Що, більше, Ви навіть маєте право старатися про громадянство. Бо всі ті люди, які нелеґально приїхали до Злучених Держав перед днем 3-го червня 1921 року, мають спромогу леґалізуватись. Дістаньте собі два примірники аплікації на реєстрацію, формуляр ч. 659, і прочитайте на четвертій сторінці інформації, що треба робити, щоб дістати громадянські папери.

Питання: Чи можете дістати або довідатись для мене і подати приблизно число людей в европейських краях, які стараються дістати візи на приїзд до Злучених Держав?

Відповідь: На основі іміґраційного закону, до Злучених Держав може річно приїхати лише 153,774 іміґранти. Кожного іміґранта пускають на квоту, призначену для його родинного краю. На основі звідомлень американських консулів в Европі, число аплікантів на американські візи 1. січня 1939 року вже перевищило 513,000.

Найбільшу квоту має Анґлія. Звідти може річно приїхати до Америки 65,721 особа, але на ділі пересічно приїздить річно по 16,761 людей. З Німеччиною справа стоїть інакше. Її квота є на 27,370 людей, а за візами на виїзд до Америки там уже зголосилось 240,000 осіб. Чехословацька квота є на 2,874 осіб, а зголосилося вже 36,868 людей. Угорська квота є на .869 осіб, а зголосилося по візу 24, 842 апліканти. Те саме з Польщею. Звідти може правно до Злучених Держав річно приїхати лише 6,524 людей, а дотепер вже зголосилось 78,409 осіб. Квота Совєтського Союзу є на 2,712 осіб, а зголосилось 8,998; румунська квота є на 377 осіб, а зголосилось по візу 16,072; норвезька квота виносить 2,377, а зголосилося 13,716; литовська квота є 386 осіб, зголосилось 5,606; еспанська 252 особи, а зголосилося по візу 3,066; югославська 845 осіб, а хоче приїхати 6,961. Анґлія й Італія це одинокі краї, з яких до Америки приїздить менше число людей, ніж приписує іміґраційна квота.

ФЛІС.

Степан Мусійчук.

ЖНИВА — ВІНЕЦЬ.

Сонце пригріло,
Живо приспіло,
Буде хлібець;
Господареві,
Властителеві
Жнива — вінець.

А наше жито
Й пшеничку збито
Ще за весни:
Земленьку зрили,
Цвіт підкосили
Люті кати.

Господар тужить
Прибитий дуже,
Що жнив нема;
Діточки плачуть,
Хлібця не бачуть.
Нужда... Біда...

А вітер віє,
Де цвинтар мріє
З нових могил:
„Не плачте, діти,
Будете ситі,
Бог вам дать сил!

Героїв слава
В боях крівавих
Хай вас кріпить,
Земленька рідна
Потом прадідним
Ще вас скормить.

Ворог наїсться
І утруїться
У осени...
Будьтеж готові
І ждіть нової
Волі — весни!

Сонце пригріє,
Живо наспіє,
Буде хлібець;
Господареві,
Властителеві
Жнива — вінець.

Ґімназія.

В десяту річницю матури зїхалися ми на товариський зїзд. Першого дня було приняття, другого збірка в шкільнім будинку. У рецепційній салі директор ґімназії показав нам золоту книгу і попросив, щоб ми вписалися до неї. Ми мали вписати до книги свої назвища та якийсь латинський афоризм. Ми уложили такий афоризм: „Вчимося не для школи, тільки для життя". Але ніхто знає не вмів цього перекласти латинською мовою.

Розмова.

Марґуліс стрічає на вулиці рабіна.

— Що чувати?
— Нічого.
— А як там з вашим сином?
— Записався до університету.
— Студіює?
— Так.
— Що?
— Астрономію.
— Астрономію? А що то є?
— Досліджує місяць і звізди...
— Це добре, але що він робить у день?

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

СТ. ЛУІС, МО.

З забави на визвольну боротьбу.

Українська прав. громада св. Володимира в Ст. Луіс, Мо., влаштувала 28-го травня полеву Службу Божу, а по Службі Божій спільний обід і пікнік. Підчас забави на пікніку вибрано на 1939 рік „королеву" зпоміж наших українських дівчат. Більшістю голосів вибрано панну Марусю Кульчицьку, дочку щирого патріота, українця М. Кульчицького. Та щоб вибір „королевої" не остався тільки на голосах, громада постановила влаштувати Батьківський День, а по концерті коронувати вибрану „королеву". День призначено на 25. червня б. р. Свято батьків відкрив гарною промовою наш парох, о. Л. Кушнір, а потім таки під проводом самого о. Л. Кушніра хор відспівав гарну вязанку українських пісень, а шкільні діти віддеклямували гарні і зворушливі деклямації, а накінець „королева" з року 1938 р. передала корону ново-вибраній „королеві".

Опісля відбувся спільний обід, що його приготувало наше патріотичне сестрицтво. По обіді викликував приявних до слова предсідник громади, п. В. Щупляк. Промови всіх, що промовляли, обертались кругом нашого українського спільного змагання під теперішню пору, з бажанням якнайскорішого воскресення України. На самий кінець забрав ще голос предсідник п. В. Щупляк і попросив присутніх про жертву на бойову акцію. Присутні на заклик предсідника зложили дрібними датками $5 і зложену суму вислано в призначене місце через „Обеднання".

Присутній.

Що лекше?

Коло Миколи крухо з грішми.

— Не розумію тебе, — говорить до нього приятель, — позволяєш якій робити довги. Чому не скінчиш раз з тим?

— Но, бо бачиш, мені лекше порозумітися з вірителями, як з моєю жінкою.

Невідповідний обект.

Біл і Джан нудяться в поїзді. В переділі ваґона якийсь пан дрімає.

— Біл, — каже Джан, — підійди до нього і запитайся його, чи вміє він грати в „покера".

По хвилині Біл вертається і каже:

— Нема що з ним грати, вміє!

Чому ні?

Вона: — Подумай, в Америці платять по 20 злотих за жінку. Страшне!

Він: — Чому? Добра жінка варта навіть 20 злотих!

Докір.

Жінка: — Скільки разів ти побачиш яку гарну жінку, забуваєш, що ти вже жонатий.

Чоловік: — Зовсім навпаки: я саме тоді собі це пригадую.

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ

(37)

Спайк і Трол, качаючись по землі й обкладаючи себе взаємно кулаками, не знали, що діється довкруги них і не бачили, що десять слонів зо своїми дивовижними поганячами наступають на них. Зате Ґонфаля налякалась. Сама вона не знала, що в тім положенні робити. Людей з львами вона не боялась, але слонів...

У той час Станлі Вуд і його чорні воїни пробивались нетрами, шукаючи Ґонфалі. Вони догадувалися, що її схопили якісь люди. Але як було знайти сліди тих схоплювачів? Якби так був між ними Тарзан, то справа виглядалаб далеко лекше. Проте Вуд видержливо продовжував розшуки.

Вийшовши з лісу, його вазіри нагло зупинились. Вони побачили на землі сліди стада слонів. Та, не знайшовши біля них людських слідів, вони впевнялися, що це були дикі слони. Вони подались далі в безнадійні розшуки. Нераз їм видавалося, що Ґонфаля зникла десь у повітрі.

Перетомлено і знеохочено посувались вазіри і Вуд уперед. По кількох годинах такої томливої подорожі один з чорних нагло закликав: „Дивись, пане! Якесь місто!" Вуд поглянув у той бік і здумівся. Справді оподаль перед ними лежало місто, велике цивілізоване місто, а не якесь село.